

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 3ης Οκτωβρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 – Προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 3, παράγραφος 1 – Προθεσμία παραγραφής – Κανονισμοί (ΕΟΚ) 3887/92 και (ΕΚ) 2419/2001 – Ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου για ορισμένα καθεστώτα κοινοτικών ενισχύσεων – Αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων – Εφαρμογή του επιεικέστερου κανόνα παραγραφής»

Στην υπόθεση C-378/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Γερμανία) με απόφαση της 9ης Μαΐου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 8 Ιουνίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Landwirtschaftskammer Niedersachsen

κατά

Reinhard Westphal,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. Biltgen (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský και C. G. Fernlund, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- το Landwirtschaftskammer Niedersachsen, εκπροσωπούμενο από την P. Awerbeck,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους B. Hofstötter και Δ. Τριανταφύλλου,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Μαΐου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία, αφενός, του άρθρου 49, παράγραφοι 5 και 6, καθώς και του άρθρου 52α του κανονισμού (ΕΚ) 2419/2001 της Επιτροπής, της 11ης Δεκεμβρίου 2001, [για] τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου για ορισμένα καθεστώτα κοινοτικών ενισχύσεων που θεσπίστηκαν με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3508/92 [του Συμβουλίου] (ΕΕ 2001, L 327, σ. 11), όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 118/2004 της Επιτροπής, της 23ης Ιανουαρίου 2004 (ΕΕ 2004, L 17, σ. 7) (στο εξής: κανονισμός 2419/2001), και, αφετέρου, του άρθρου 2, παράγραφος 2, καθώς και του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ 1995, L 312, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Reinhard Westphal και του Landwirtschaftskammer Niedersachsen (γεωργικού επιμελητηρίου Κάτω Σαξονίας, Γερμανία) (στο εξής: γεωργικό επιμελητήριο), σχετικά με αίτημα ανακτήσεως πληρωμών βάσει της εκτάσεως που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο καθεστώτος στήριξης των παραγωγών ορισμένων αροτραίων καλλιεργειών.

Το νομικό πλαίσιο

Οι κανονισμοί (ΕΟΚ) 3887/92 και 2419/2001

- 3 Το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 3887/92 της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 1992, για τις λεπτομέρειες εφαρμογής του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου σχετικά με ορισμένα καθεστώτα κοινοτικών ενισχύσεων (ΕΕ 1992, L 391, σ. 36), προέβλεπε διάφορες μειώσεις του ύψους των χορηγούμενων ενισχύσεων στην περίπτωση που διαπιστωνόταν ότι η δηλωθείσα έκταση υπερέβαινε την πράγματι καθορισθείσα έκταση. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση που η διαπιστωθείσα επιπλέον έκταση υπερέβαινε το 20 % της καθορισθείσας εκτάσεως, δεν εχορηγείτο καμία ενίσχυση σχετική με την έκταση.
- 4 Το άρθρο 14 του ως άνω κανονισμού καθόριζε τους κανόνες που εφαρμόζονταν σε περίπτωση αχρεώστητης καταβολής, αλλά δεν περιείχε κανόνες παραγραφής για την επιστροφή των επίμαχων ποσών.
- 5 Τον κανονισμό 3887/92 κατήργησε, με ισχύ από 12 Δεκεμβρίου 2001, ο κανονισμός 2419/2001.
- 6 Τα μέτρα που προβλέπονταν στο άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 3887/92 επαναλαμβάνονται, κατ' ουσίαν, στο άρθρο 32, παράγραφος 1, του κανονισμού 2419/2001.
- 7 Το άρθρο 49 του κανονισμού 2419/2001 εισήγαγε τους ακόλουθους κανόνες παραγραφής για την επιστροφή των επίμαχων ποσών σε περίπτωση αχρεώστητης πληρωμής:

«1. Σε περίπτωση αχρεώστητης πληρωμής, ο κάτοχος της εκμετάλλευσης επιστρέφει το εν λόγω ποσό, προσαυξημένο κατά τους τόκους που υπολογίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 3.

[...]

5. Η υποχρέωση επιστροφής που αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν ισχύει, εάν το διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της ημέρας πληρωμής της ενίσχυσης και της ημέρας της πρώτης κοινοποίησης στον δικαιούχο από την αρμόδια αρχή σχετικά με τη φύση της σχετικής πληρωμής ως αχρεώστητης υπερβαίνει τα δέκα έτη.

Εντούτοις, το διάστημα που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο περιορίζεται σε τέσσερα έτη, εάν ο δικαιούχος ενήργησε καλόπιστα.

6. Τα ποσά που πρέπει να ανακτηθούν λόγω της επιβολής μειώσεων και αποκλεισμών σύμφωνα με το άρθρο 13 και τον τίτλο IV υπόκεινται σε τετραετή περίοδο παραγραφής.

[...]»

- 8 Το άρθρο 52α του ως άνω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 54 παράγραφος 2 και με την επιφύλαξη περισσότερο ευνοϊκών κανόνων για τις προθεσμίες παραγραφής που καθορίζονται από τα κράτη μέλη, το άρθρο 49 παράγραφος 5 εφαρμόζεται επίσης στις αιτήσεις ενίσχυσης που αφορούν περιόδους εμπορίας ή περιόδους πριμοδοτήσεων με ημερομηνία έναρξης πριν από την 1η Ιανουαρίου 2002, εκτός εάν ο δικαιούχος έχει ήδη ενημερωθεί από την αρμόδια αρχή σχετικά με τ[η φύση των ενισχύσεων ως αχρεωστήτως καταβληθεισών] πριν από την 1η Φεβρουαρίου 2004.»

- 9 Το άρθρο 54 του εν λόγω κανονισμού, που φέρει τον τίτλο «Έναρξη ισχύος», ορίζει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«[Ο κανονισμός 2419/2001] εφαρμόζεται στις αιτήσεις ενίσχυσης που αφορούν τις περιόδους εμπορίας ή τις περιόδους πριμοδότησης που αρχίζουν από την 1η Ιανουαρίου 2002.

[...]»

Ο κανονισμός 2988/95

- 10 Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2988/95, «έχει [...] μεγάλη σημασία η καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων [της Ευρωπαϊκής Ένωσης]».

- 11 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 είχε ως εξής:

«Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων [της Ένωσης], θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του [...] δικαίου [της Ένωσης].»

- 12 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/95 προέβλεπε τα εξής:

«Καμία διοικητική κύρωση δεν απαγγέλλεται εάν δεν προβλέπεται από κοινοτική πράξη προγενέστερη της παρατυπίας. Σε περίπτωση μεταγενέστερης τροποποίησης των διατάξεων περί επιβολής διοικητικών κυρώσεων που περιέχονται σε [...] κανόνες [της Ένωσης], ισχύουν αναδρομικώς οι λιγότερο αυστηρές διατάξεις.»

- 13 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 όριζε τα εξής:

«Η προθεσμία παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας που ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1. Ωστόσο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών.

Για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, η παραγραφή τρέχει από την ημέρα που έπαυσε η παρατυπία. Για τα πολυετή προγράμματα η προθεσμία παραγραφής συνεχίζεται σε κάθε περίπτωση ως την τελική ολοκλήρωση του προγράμματος.

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 14 Ο γεωργός R. Westphal υπέβαλε στις αρχές των ετών 2000 και 2001, όσον αφορά τις περιόδους εμπορίας των δύο αυτών ετών, αιτήσεις στρεμματικών ενισχύσεων στο πλαίσιο του καθεστώτος στήριξης των παραγωγών ορισμένων αροτραίων καλλιεργειών.
- 15 Το γεωργικό επιμελητήριο χορήγησε τις ενισχύσεις αυτές και οι σχετικές καταβολές πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των εν λόγω ετών.
- 16 Στο πλαίσιο ελέγχου που διενεργήθηκε επιτόπου τον Ιανουάριο του 2006, διαπιστώθηκαν παρατυπίες όσον αφορά τα στοιχεία σχετικά με τις εκτάσεις υπό καθεστώως παύσης καλλιέργειας. Αφού άκουσε τον R. Westphal, το γεωργικό επιμελητήριο εξέδωσε, στις 23 Ιουλίου 2007, απόφαση με την οποία ακύρωνε μερικώς τις αποφάσεις εγκρίσεως για τα δύο επίμαχα έτη και διέταξε την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων. Τα επιστρεπτέα ποσά υπολογίστηκαν με βάση την κύρωση που επιβάλλεται σε περίπτωση δήλωσης εκτάσεων υπό καθεστώως παύσης καλλιέργειας μεγαλύτερων από τις πραγματικές, δυνάμει της οποίας θεωρείται ότι δεν έπρεπε να είχε χορηγηθεί καμία ενίσχυση.
- 17 Ο R. Westphal άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξαφάνισε την απόφαση του γεωργικού επιμελητηρίου της 23ης Ιουλίου 2007 κατά το μέτρο που αφορούσε το ποσό που έπρεπε να επιστραφεί ως κύρωση. Το δικαστήριο αυτό δέχτηκε μεν ότι η κύρωση ήταν δικαιολογημένη βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 3887/92, πλην όμως εκτίμησε ότι, βάσει της αρχής της αναδρομικής εφαρμογής του επεικέστερου κυρωτικού κανόνα, όπως η αρχή αυτή θεσπίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 2988/95, εφαρμοστέοι ήταν οι κανόνες παραγραφής του άρθρου 49, παράγραφοι 5 και 6, του κανονισμού 2419/2001.
- 18 Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτού ότι η επιβληθείσα κύρωση είχε παραγραφεί, δεδομένου ότι, μεταξύ της ημερομηνίας καταβολής των επίμαχων ενισχύσεων και της ημερομηνίας κατά την οποία ο αιτών ενημερώθηκε ότι οι ενισχύσεις είχαν καταβληθεί αχρεωστήτως, είχαν μεσολαβήσει τέσσερα και πλέον έτη. Συγκεκριμένα, από την εφαρμογή των κανόνων παραγραφής του άρθρου 49 του κανονισμού 2419/2001 προέκυπτε λιγότερο αυστηρό αποτέλεσμα από εκείνο που θα είχε προκύψει από τον κανονικά εφαρμοστέο κανόνα, ήτοι το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2988/95. Ειδικότερα, κατά τη δεύτερη διάταξη, η προθεσμία παραγραφής είχε αρχίσει να τρέχει μόνον από την ημέρα κατά την οποία έπαυσε η παρατυπία, το 2004, και κατά συνέπεια η κύρωση δεν είχε παραγραφεί κατά την ημερομηνία κατά την οποία ο αιτών έλαβε γνώση του παράτυπου χαρακτήρα των αιτήσεών του.
- 19 Κατά της αποφάσεως του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου το γεωργικό επιμελητήριο άσκησε αναίρεση.
- 20 Το αιτούν Bundesverwaltungsgericht (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Γερμανία) επισημαίνει ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 υπό την έννοια ότι συμπληρώνει την παράγραφο 5 του άρθρου αυτού και ότι οι λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής τους οποίους προβλέπει η παράγραφος 5, μεταξύ άλλων όσον αφορά τον χρόνο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής, έχουν επίσης εφαρμογή στην παράγραφο 6.
- 21 Πλην όμως, κατά το μέτρο που οι διατάξεις του κανονισμού 2988/95 έχουν διατομεακή ισχύ και δεδομένου ότι το άρθρο 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 δεν περιέχει καμία διευκρίνιση ως προς τον χρόνο ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως πρέπει στο πλαίσιο αυτό να εφαρμοστεί το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95.

- 22 Για την περίπτωση που δεν πρέπει να εφαρμοστεί το ως άνω άρθρο 3, παράγραφος 1, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως οι εφαρμοστέοι εν προκειμένω κανόνες παραγραφής είναι διατάξεις περί επιβολής διοικητικών κυρώσεων, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 2988/95, οι οποίες μπορούν να υπόκεινται στην αρχή της αναδρομικής εφαρμογής του επεικέστερου κυρωτικού κανόνα. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, αφενός, ότι η αρχή της αναδρομικής εφαρμογής του επεικέστερου ποινικού νόμου αφορά μόνο τις τροποποιήσεις του ουσιαστικού δικαίου, αποκλεισμένων των κανόνων παραγραφής. Αφετέρου όμως, καθόσον η αρχή αυτή στηρίζεται σε λόγους επιείκειας, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, θεσπίζοντας επεικέστερο κανόνα παραγραφής, ο νομοθέτης προέβη οπωσδήποτε σε νέα αξιολόγηση και ότι κατά συνέπεια δεν επιβάλλεται χρονική διαφοροποίηση όσον αφορά την ισχύ του κανόνα αυτού.
- 23 Για την περίπτωση αρνητικής απάντησης, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν το άρθρο 52α του κανονισμού 2419/2001, το οποίο προβλέπει την αναδρομική εφαρμογή του κανόνα παραγραφής του άρθρου 49, παράγραφος 5, του ως άνω κανονισμού, μπορεί να εφαρμοστεί κατ' αναλογίαν και στο άρθρο 49, παράγραφος 6, του κανονισμού αυτού. Κατά το αιτούν δικαστήριο, από το γράμμα του άρθρου 52α του κανονισμού 2419/2001 προκύπτει ότι δεν απαιτείται ειδικός κανόνας για την εφαρμογή του άρθρου 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 και ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 2988/95 εγγυάται τη συνοχή του συστήματος. Πάντως, αν τούτο δεν ισχύει, το προκύπτον εξ αυτού νομικό κενό θα πρέπει να μπορεί να συμπληρωθεί κατ' αναλογίαν.
- 24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesverwaltungsgericht (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Αρχίζει η παραγραφή κατά το άρθρο 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 με την καταβολή της ενισχύσεως ή καθορίζεται βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, εν προκειμένω δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2988/95;
- 2) Είναι οι περί παραγραφής διατάξεις του άρθρου 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 ή κατά περίπτωση του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 διατάξεις περί επιβολής διοικητικών κυρώσεων υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 2988/95;
- 3) Μπορεί το άρθρο 52α του κανονισμού 2419/2001, το οποίο προβλέπει την αναδρομική εφαρμογή της περί παραγραφής διατάξεως του άρθρου 49, παράγραφος 5, του κανονισμού 2419/2001, να εφαρμοστεί αναλογικώς και στο άρθρο 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001;
- Σε περίπτωση που το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2988/95 έχει εφαρμογή (πρώτο ερώτημα), παρέλκει η απάντηση στα λοιπά ερωτήματα· αν η διάταξη αυτή δεν έχει εφαρμογή, πρέπει να θεωρηθεί, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, ότι το τρίτο ερώτημα στερείται αντικειμένου.»

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 25 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο χρόνος ενάρξεως της προβλεπόμενης στη διάταξη αυτή προθεσμίας παραγραφής ταυτίζεται με τον χρόνο που καθορίζεται στο άρθρο 49, παράγραφος 5, του ως άνω κανονισμού, ήτοι αντιστοιχεί στην ημέρα καταβολής της ενίσχυσης, ή αν πρέπει να καθορίζεται, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95, με βάση την ημέρα κατά την οποία έπαυσε η παρατυπία.

- 26 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι ο κανονισμός 2988/95 εισάγει, κατά το άρθρο 1, «γενικ[ούς] κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του [...] δικαίου [της Ένωσης]», συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την τρίτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού, με σκοπό την «καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων [της Ένωσης] σε όλους τους τομείς» (αποφάσεις της 11ης Ιουνίου 2015, Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, σκέψη 20 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 2ας Μαρτίου 2017, Glencore Céréales France, C-584/15, EU:C:2017:160, σκέψη 23).
- 27 Θεσπίζοντας τον κανονισμό 2988/95, ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να θέσει μια σειρά γενικών αρχών, απαιτώντας οι αρχές αυτές να τηρούνται από όλους τους κανονισμούς που διέπουν επιμέρους τομείς (πρβλ. αποφάσεις της 11ης Μαρτίου 2008, Jager, C-420/06, EU:C:2008:152, σκέψη 61, καθώς και της 28ης Οκτωβρίου 2010, SGS Belgium κ.λπ., C-367/09, EU:C:2010:648, σκέψη 37).
- 28 Εξάλλου, με τη θέσπιση του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, ο νομοθέτης αποφάσισε να θεσπίσει γενικό κανόνα παραγραφής εφαρμοστέο συναφώς, με σκοπό, αφενός, να ορίσει μια ελάχιστη προθεσμία που να ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη και, αφετέρου, να αποκλείσει τη δυνατότητα να διωχθεί παρατυπία θίγουσα τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης μετά την παρέλευση τετραετίας από τη διάπραξη της (αποφάσεις της 29ης Ιανουαρίου 2009, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., C-278/07 έως C-280/07, EU:C:2009:38, σκέψη 27, καθώς και της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Corman, C-131/10, EU:C:2010:825, σκέψη 39).
- 29 Συνεπώς, από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 2988/95, κάθε παρατυπία που θίγει τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης μπορεί, καταρχήν, εξαιρουμένων των τομέων για τους οποίους ο νομοθέτης της Ένωσης προέβλεψε μικρότερη παραγραφή, να διωχθεί από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών εντός προθεσμίας τεσσάρων ετών (αποφάσεις της 29ης Ιανουαρίου 2009, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., C-278/07 έως C-280/07, EU:C:2009:38, σκέψη 28, καθώς και της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Corman, C-131/10, EU:C:2010:825, σκέψη 40).
- 30 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 ορίζει, όσον αφορά τη δίωξη, προθεσμία παραγραφής η οποία αρχίζει να τρέχει από τη διάπραξη της παρατυπίας, η δε παρατυπία ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού ως «[κ]άθε παράβαση διάταξης του [...] δικαίου [της Ένωσης] που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός [της Ένωσης]» (πρβλ. αποφάσεις της 29ης Ιανουαρίου 2009, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., C-278/07 έως C-280/07, EU:C:2009:38, σκέψεις 21 και 22, καθώς και της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Corman, C-131/10, EU:C:2010:825, σκέψη 38).
- 31 Συνεπώς, η προθεσμία αυτή έχει εφαρμογή τόσο στις παρατυπίες επί των οποίων επιβάλλεται διοικητικό μέτρο αφαίρεσης του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους, σύμφωνα με το άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού, όσο και στις παρατυπίες που επισύρουν διοικητική κύρωση, κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού αυτού (πρβλ. αποφάσεις της 11ης Ιουνίου 2015, Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 2ας Μαρτίου 2017, Glencore Céréales France, C-584/15, EU:C:2017:160, σκέψη 26).
- 32 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, η τετραετής προθεσμία παραγραφής της δίωξης αρχίζει να τρέχει από τη διάπραξη της παρατυπίας. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του ως άνω κανονισμού, για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, η ως άνω τετραετής προθεσμία αρχίζει να τρέχει από την ημέρα κατά την οποία έπαυσε η παρατυπία.
- 33 Δεδομένου ότι η διάπραξη της παρατυπίας προϋποθέτει τη συνδρομή δύο προϋποθέσεων, ήτοι πράξη ή παράλειψη που συνιστά παράβαση του δικαίου της Ένωσης καθώς και πρόκληση ζημίας στον προϋπολογισμό της Ένωσης, η προθεσμία παραγραφής αρχίζει συνεπώς να τρέχει από τη στιγμή κατά την οποία λαμβάνει χώρα τόσο η άνω πράξη ή παράλειψη που συνιστούν παράβαση του δικαίου της

Ένωσης όσο και η πρόκληση ζημίας στον προϋπολογισμό, ο δε χρόνος ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής είναι πάντοτε, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η ημερομηνία κατά την οποία επήλθε το τελευταίο χρονικά γεγονός (πρβλ. αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export*, C-59/14, EU:C:2015:660, σκέψεις 24 έως 26, και της 2ας Μαρτίου 2017, *Glencore Céréales France*, C-584/15, EU:C:2017:160, σκέψη 47).

- 34 Ο περί τετραετούς παραγραφής κανόνας του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2988/95, ο οποίος έχει άμεση εφαρμογή στα κράτη μέλη, δεν μπορεί να παραμεριστεί από τομεακό κανόνα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του ως άνω κανονισμού, παρά μόνο σε περίπτωση που ο τομεακός κανόνας προβλέπει προθεσμία συντομότερη αλλά πάντως όχι μικρότερη των τριών ετών (πρβλ. αποφάσεις της 29ης Ιανουαρίου 2009, *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* κ.λπ., C-278/07 έως C-280/07, EU:C:2009:38, σκέψη 44, καθώς και της 22ας Δεκεμβρίου 2010, *Corman*, C-131/10, EU:C:2010:825, σκέψη 42).
- 35 Η απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί υπό το πρίσμα των σκέψεων αυτών και βάσει της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου κατά την οποία, για τον καθορισμό του περιεχομένου διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να λαμβάνονται συγχρόνως υπόψη το γράμμα τους, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται και οι σκοποί τους (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export*, C-59/14, EU:C:2015:660, σκέψη 22).
- 36 Εν προκειμένω, ο τομεακός κανόνας της Ένωσης που είχε αρχικώς εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, ήτοι ο κανονισμός 3887/92, δεν προέβλεπε μεν ιδιαίτερες διατάξεις περί παραγραφής, πλην όμως η κατάργηση του κανονισμού αυτού από τον κανονισμό 2419/2001 οδήγησε στη θέσπιση τομεακών κανόνων περί παραγραφής.
- 37 Συγκεκριμένα, από το γράμμα του άρθρου 49, παράγραφος 5, του κανονισμού 2419/2001 προκύπτει βεβαίως ότι, για τον καλόπιστο δικαιούχο, η υποχρέωση επιστροφής σε περίπτωση αχρεώστητης καταβολής παραγράφεται με την πάροδο τετραετίας μεταξύ της ημέρας καταβολής της ενίσχυσης και της πρώτης κοινοποίησης στον δικαιούχο από την αρμόδια αρχή σχετικά με τη φύση της σχετικής πληρωμής ως αχρεώστητης.
- 38 Ανεξαρτήτως του ζητήματος αν η διάταξη αυτή συνιστά εισάγοντα παρέκκλιση τομεακό κανόνα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 2988/95, διαπιστώνεται ότι η εν λόγω διάταξη εισήγαγε απλούστευση σε σύγκριση με τον καθορισμό του χρόνου ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής τον οποίο προέβλεπε το ως άνω άρθρο 3, παράγραφος 1, καθόσον, αφενός, η προθεσμία αυτή υπολογίζεται πλέον όχι από τη διάπραξη της παρατυπίας αλλά από την ημέρα καταβολής και, αφετέρου, δεν απαιτείται πλέον διάκριση μεταξύ των παρατυπιών αναλόγως του αν έχουν στιγμιαίο ή διαρκή χαρακτήρα.
- 39 Αντιθέτως, το γράμμα του άρθρου 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 δεν περιέχει ενδείξεις από τις οποίες να συνάγεται η ύπαρξη μιας τέτοιας απλούστευσης στον καθορισμό του χρόνου ενάρξεως της παραγραφής στην οποία υπόκεινται τα ποσά που πρέπει να ανακτηθούν λόγω της επιβολής μειώσεων και αποκλεισμών σύμφωνα με το άρθρο 13 και τον τίτλο IV του ως άνω κανονισμού.
- 40 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, ενώ το άρθρο 49, παράγραφος 5, του κανονισμού 2419/2001 έχει εφαρμογή σε όλες τις επιστροφές αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, το πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 6 του άρθρου αυτού περιορίζεται ρητώς στις επιστροφές που συνιστούν διοικητικές κυρώσεις, όπως η ολική ή μερική στέρηση χορηγηθέντος πλεονεκτήματος καθώς και ο αποκλεισμός από όφελος ή η αφαίρεσή του για μεταγενέστερο χρονικό διάστημα.

- 41 Υπό τις συνθήκες αυτές και λαμβανομένης υπόψη της διάρθρωσης μεταξύ των παραγράφων 5 και 6 του άρθρου 49 του κανονισμού 2419/2001, πρέπει να θεωρηθεί ότι η παράγραφος 6 του άρθρου αυτού συνιστά εξαίρεση από τον νέο κανόνα υπολογισμού της παραγράφου 5 του εν λόγω άρθρου.
- 42 Επομένως, ο χρόνος ενάρξεως της προβλεπόμενης στο άρθρο 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 τετραετούς προθεσμίας παραγραφής πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με τον βασικό κανόνα, ήτοι τον κανόνα του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95.
- 43 Το συμπέρασμα αυτό συνάδει όχι μόνο προς τον σκοπό του κανονισμού 2988/95, ο οποίος αποβλέπει, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 26 της παρούσας αποφάσεως, στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, αλλά και προς τον σκοπό του κανονισμού 2419/2001.
- 44 Ειδικότερα, ο κανονισμός 2419/2001 αποβλέπει στην καταπολέμηση των παρατυπιών και των περιπτώσεων απάτης στο πλαίσιο της εφαρμογής των διαφόρων καθεστώτων ενισχύσεων που εμπίπτουν στο ολοκληρωμένο σύστημα, τούτο δε προκειμένου να προστατευθούν αποτελεσματικά τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης. Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, ο ως άνω κανονισμός προβλέπει μειώσεις και αποκλεισμούς αναλόγως της σοβαρότητας της παρατυπίας της αιτήσεως ενισχύσεως, που μπορούν να φθάσουν μέχρι τον πλήρη αποκλεισμό από ένα ή περισσότερα καθεστώτα ενισχύσεων για ορισμένο χρονικό διάστημα (απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2014, Van Den Broeck, C-525/13, EU:C:2014:2254, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 45 Τέτοια περίπτωση συντρέχει εν προκειμένω. Ειδικότερα, προκειμένου να επιτύχει τον εν λόγω σκοπό, το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 3887/92, επί τη βάσει του οποίου επιβλήθηκαν στον R. Westphal οι επίμαχες επιστροφές και του οποίου το περιεχόμενο επαναλήφθηκε, κατ' ουσίαν, στο άρθρο 32, παράγραφος 1, του κανονισμού 2419/2001, προβλέπει, σε περίπτωση κατά την οποία η δηλωθείσα στην αίτηση στρεμματικής ενίσχυσης έκταση υπερβαίνει την καθορισθείσα κατόπιν ελέγχου έκταση, κυρώσεις συνιστάμενες σε μείωση της ενίσχυσης της Ένωσης ή σε αποκλεισμό από την ενίσχυση αυτή, οι οποίες κλιμακώνονται ανάλογα με τη σοβαρότητα της διαπραχθείσας παρατυπίας (απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2007, Kruck, C-192/06, EU:C:2007:579, σκέψη 35).
- 46 Συγκεκριμένα, δεν φαίνεται να συνάδει προς τον σκοπό ενός συστήματος κυρώσεων το οποίο επιδιώκει να είναι επαρκώς αποτρεπτικό και αποτελεσματικό για την καταπολέμηση των παρατυπιών και των περιπτώσεων απάτης στον τομέα των στρεμματικών ενισχύσεων ερμηνεία του άρθρου 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 που θα κατέληγε να δέχεται για τις επιστροφές ενισχύσεων λόγω πράξεων οι οποίες, ως εκ του καταφανώς παράνομου χαρακτήρα τους, επισύρουν κυρώσεις τους ίδιους κανόνες υπολογισμού της προθεσμίας παραγραφής με εκείνους που ισχύουν για πράξεις που συνεπάγονται απλή υποχρέωση επιστροφής (πρβλ. απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2014, Van Den Broeck, C-525/13, EU:C:2014:2254, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 47 Βάσει του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 49, παράγραφος 6, του κανονισμού 2419/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο χρόνος ενάρξεως της προβλεπόμενης στη διάταξη αυτή προθεσμίας παραγραφής καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 και αντιστοιχεί, για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, στην ημέρα κατά την οποία έπαυσε η παρατυπία.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

- 48 Δεδομένης της απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 49 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 49, παράγραφος 6, του κανονισμού (ΕΚ) 2419/2001 της Επιτροπής, της 11ης Δεκεμβρίου 2001, [για] τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου για ορισμένα καθεστώτα κοινοτικών ενισχύσεων που θεσπίστηκαν με τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 3508/92 [του Συμβουλίου], όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 118/2004 της Επιτροπής, της 23ης Ιανουαρίου 2004, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο χρόνος ενάρξεως της προβλεπόμενης στη διάταξη αυτή προθεσμίας παραγραφής καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και αντιστοιχεί, για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, στην ημέρα κατά την οποία έπαυσε η παρατυπία.

(υπογραφές)